

Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik

ISSN 1653-0942
978-91-88607-18-8
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2017

Förord

Kulturutskottet ordnade torsdagen den 7 december 2017 en offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik. Syftet var att få underlag inför fortsatta diskussioner om framtidens spelpolitik.

I det följande redovisas programmet för utfrågningen och en utskrift av den stenografiska uppteckning som gjordes vid utfrågningen.

Stockholm i januari 2018

Olof Lavesson
Kulturutskottets ordförande

Ann Aurén
Kanslichef

Program

Dag: Torsdagen den 7 december 2017

Tid: Kl. 10.00–12.00

Plats: Riksdagen, Andrakammarsalen

9.30 **Kaffe**

10.00 **Inledning**

Olof Lavesson (M), kulturutskottets ordförande

Framtidens spelpolitik

10.05 Lennart Käll, verkställande direktör, AB Svenska Spel

10.15 Hans Skarplöth, verkställande direktör, AB Trav och Galopp (ATG)

10.25 Anders Årbrandt, managing director, Novamedia Sverige AB
(Postkodlotteriet)

10.35 Hans Sahlin, verkställande direktör, Folkspel i Sverige AB

10.45 Gustaf Hoffstedt, generalsekreterare, Branschföreningen för
Onlinespel (BOS)

10.55 Anders Håkansson, professor i beroendemedicin med särskild inriktning på spelberoende, Lunds universitet

11.05 Ardalan Shekarabi, civilminister, Finansdepartementet

11.15 **Frågestund**

Avslutning

Gunilla Carlsson (S), kulturutskottets vice ordförande

Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik

Olof Lavesson (M), ordförande: Hjärtligt välkomna till riksdagens andrakammarsal och kulturutskottets offentliga utfrågning om framtidens spelpolitik! Jag säger det till er här inne, och jag säger det till alla som följer oss direkt via Sveriges Television. Jag heter Olof Lavesson och är ordförande i kulturutskottet.

När man talar om det svenska spelundret brukar det nästan alltid handla om den framgångsrika svenska dataspelsbranschen, men det finns ju fler spelunder i vårt land. Svenska folket tycker om att spela – på hästar, fotboll och hockey, på lotto, skraplotter och sitt eget postnummer, tillsammans med andra eller hemma framför datorn. Spelandet, med dess framsidor och baksidor, är att betrakta som ett svenskt folknöje.

I dess bästa form gör vi det som förströelse och som en extra krydda i vardagen, där vi avsätter en del av vår privata inkomst för en stunds spänning. I dess sämsta form är det något som kan skapa utanförskap, ekonomiska problem, sönderslagna familjer och direkt missbruk.

Vi spelar i traditionell form, på Tipsextra framför tv:n eller på travbanan, men också i nya former, som via vadslagning och pokertävlingar i en digital verklighet. Vi gör det via snabbväxande svenska bolag som har svenska anställda men inte tillåts verka på den svenska marknaden. Vi gör det hos det lokala föreningslivet eller de ideella organisationerna, som genom intäkterna får en fundamental grund för sin oberoende finansiering.

De flesta av oss här har kontroll över vårt spelande, men en part som i en ny värld har kommit att tappa alltmer av kontrollen är den svenska staten och vårt gemensamma regelsystem. Det var också grunden för att regeringen efter en dialog med allianspartierna år 2015 beslutade om en utredning av den svenska spelmarknaden.

Målet var att skapa en spelmarknad som präglas av ett högt konsumentskydd, hög säkerhet i spelen och tydliga förutsättningar för att få verka på marknaden genom ett licenssystem där vi öppnar upp den svenska marknaden för alla som vill vara med och ta ansvar. Därmed stänger systemet ute oseriösa aktörer.

Utredaren Håkan Hallstedt levererade sin utredning i mars i år och hade till sitt stöd en parlamentarisk referensgrupp där riksdagens samtliga partier var representerade. Tre punkter var viktiga för de politiska partierna, nämligen

- att hitta ett system där så många som möjligt av de seriösa aktörerna ges möjlighet att verka på den svenska marknaden
- att värna den ideella sektorns oberoende finansiering genom fortsatt tillgång till bland annat lotteriintäkter genom skattefrihet

- att se till att införa så verkningsfulla instrument som möjligt för att värna och skydda de personer som befinner sig i riskzonen för spelmissbruk.

Utredaren föreslog bland annat en uppdelning av den svenska marknaden i en konkurrensutsatt del där såväl de kommersiella aktörerna som Svenska Spel och ATG verkar, och i en fortsatt reglerad del, reserverad för staten, där Svenska Spel liksom de ideella och allmännyttiga aktörerna fortsatt kan verka under former som liknar dagens.

Målet är att 90 procent av de bolag som i dag är etablerade i utlandet nu ska komma in på den svenska spelmarknaden och tillåtas att verka här under rimliga och konkurrenskraftiga former. De ska vara med och ta ansvar när det gäller riskspelande och bidra till det gemensamma genom skatten. Till detta ska läggas tydliga regler för att värna dem som befinner sig i riskzonen, både under själva spelandet och genom möjligheter till självavstängning och skydd mot direktriktad aggressiv marknadsföring.

Utredningen har varit ute på remiss, och en försiktig sammanfattning av svaren är: Även om ingen är hundra procent nöjd – och det ska man inte vara – verkar de flesta tycka att det mesta är rimligt. Nu pågår ett arbete i Regeringskansliet med att förbereda en proposition som ska avlämnas till våren, och förhoppningsvis ska en ny lagstiftning träda i kraft den 1 januari 2019.

Vilket tillfälle kunde väl då passa bättre för att bjuda in alla intressenter och aktörer till riksdagen för att gemensamt lyfta fram möjligheter och utmaningar med den nya spelpolitiken? Jag är oerhört glad att kunna välkomna så många hit – och så intressanta talare.

Vi har representanter från spelarrangörer i den ideella och allmännyttiga sektorn, från dagens stora aktörer genom Svenska Spel och ATG samt från de kommersiella bolagen. Inte minst har vi Sveriges enda professor med särskild inriktning på spelberoende här. Jag är också glad att kunna välkomna civilminister Ardalan Shekarabi, som kommer att avsluta med sina tankar om det pågående arbetet.

Jag vet att många fler hade velat stå här i talarstolen, och det har jag både förståelse och respekt för. Vi har dock försökt att täcka in en så allsidig och varierande panel som möjligt. Till min hjälp har jag utskottets vice ordförande Gunilla Carlsson och vår kanslichef Ann Aurén. Jag vill redan nu förvarna talarna om att jag kommer att tvingas vara väldigt strikt när det gäller tiderna för att det ska finnas tid till att ställa frågor.

Med detta vill jag än en gång hälsa er alla välkomna, och jag lämnar därmed ordet till vår förste talare.

(Applåder)

Lennart Käll, AB Svenska Spel: Civilministern, kulturutskottets ordförande och övriga ledamöter, riksdagsledamöter, branschkollegor och övriga åhörare! Jag heter alltså Lennart Käll och är vd för Svenska Spel. Tack för att vi får vara här i dag och diskutera en väldigt viktig fråga, nämligen framtidens spelmarknad! Jag kommer att tala speciellt om Svenska Spels syn på den.

Jag vill börja med att säga att Svenska Spel är en del av underhållningsbranschen. Vi ger kunderna kundupplevelser. Vi erbjuder möjligheten att testa tur och skicklighet eller få förströelse. Vi erbjuder möjligheten att känna spänning och glädje, få lite upplevelser, som sagt – eller bara drömma stort.

Den absoluta majoriteten av alla kunder – och det är nästan 5 miljoner kunder som spelar – klarar av detta utan att få problem. Låt oss alltså inte glömma det i dag när vi diskuterar och hör presentationer: Det kommer kanske till stor del att handla mer om spelandets baksida – för en sådan finns – men för merparten är spel ändå till glädje.

Spelberoendet berör ungefär 300 000 svenskar direkt eller indirekt. Många av dem är barn som lever i ett hem där någon vuxen har fastnat i ett problem med beroende. För oss på Svenska Spel är därför en fråga särskilt viktig, och det är frågan om ett starkt konsumentskydd på spelmarknaden.

Låt mig först ge lite siffror på hur spelmarknaden ser ut i dag och hur den har utvecklats. År 2016 uppgick spelmarknaden till över 50 miljarder brutto. Nettospelintäkterna, det vill säga efter att kunderna fått sina vinster, var drygt 22 miljarder. De utlandsbaserade spelbolag som verkar i Sverige ingår i dessa siffror. Vår andel på Svenska Spel utgör 39 procent och är ständigt minskande.

Framför allt beror detta på att vi inte har tillstånd för den största produkten i Sverige i dag, nämligen nätkasino. Det sökte vi för övrigt tillstånd för redan 2014. Därför är vår andel minskande. Vi har minskat med nästan 15 procentenheter, medan framför allt utlandsbaserade spelbolag har ökat till 25 procent de senaste tio åren.

I dag står alltså 25 procent av marknaden utan kontroll eller tillsyn. Pratar vi onlinespel, det vill säga spel i mobilen eller via datorn, är förändringen ännu större – nästan 40 procent av spelandet sker den vägen. De utlandsbaserade står för mer än hälften, nämligen 56 procent. Vår andel är under 20 procent.

Detta är kartan. Det är många siffror, men det är den karta vi har att förhålla oss till. Det är självklart en ohållbar situation. Därför välkomnar vi på Svenska Spel en omreglering av spelmarknaden. Vi behöver lika spelregler på marknaden, lika spelutbud och ett fungerande konsumentskydd.

Oavsett var lagstiftningen lägger kraven på spelansvaret kommer vi på Svenska Spel att betrakta det som en lägstanivå – ett golv – och inte som en ribba man ska vara glad om man klarar sig över. Vi ska vara en normgivare på spelmarknaden. Jag är övertygad om att det behövs en normgivare som visar att det går att kombinera tillväxt och vinst samtidigt som man tar ett stort spelansvar och ger ett starkt konsumentskydd för dem som behöver det. Vi på Svenska Spel vill erbjuda spel som är till glädje för alla, men vägvisaren ska vara att ansvar är viktigare än vinst.

Vi tror inte på förbud. Om vi i licenssystemet inte erbjuder svenska folket de spel som efterfrågas och som moderna kunder vill ha är risken stor att kunderna går till ett mindre nogräknat spelbolag som ligger utanför systemet. För att uppnå en hög kanalisering måste vi alltså erbjuda de rätta spelen på marknaden, annars har vi inte vunnit någonting. Då måste dock nivån på spelansvaret vara hög.

Som en aktör inom en omreglerad spelmarknad kommer vi på Svenska Spel alltså att fortsätta att agera affärsmässigt men med ansvaret som viktigaste vägvisare. Vi tycker att det är viktigt att förbjuda spel på icke avgörande spelobjekt. Det är ett viktigt område och kanske det första jag vill ta upp, och det handlar om matchfixning.

Man ska inte kunna spela på att en spelare slashar, alltså använder klubban för att ge någon ett rapp över armen i ishockey. Man ska inte kunna spela på att en spelare får gult kort i fotboll. Det finns ingen rimlig anledning att godkänna spelobjekt som är så lätta att manipulera för en enskild person eller där man genom hot och mutor inom kriminella nätverk kommer över pengar. På den punkten har vi hela idrottsvärlden med oss – man vill se ett stopp för den typen av spel.

Det andra området jag vill ta upp är att man måste ta hänsyn till att olika typer av spel är mer eller mindre riskabla ur beroendesynpunkt. Det finns metoder för att bedöma spelets farlighetsgrad. Jag vet att utredare Hallstedt menade att det saknas tillräcklig evidens för att vi ska kunna göra en sådan bedömning, och jag är medveten om att forskningen – med all respekt, Anders Håkansson – ännu är i sin linda, men jag tror att alla kan förstå skillnaden mellan en skraplott och ett nätkasino.

Vi har till exempel tittat på hur stor andel av vår omsättning på Lotto respektive Casino Cosmopol som kommer från problemspelare, och för Lottos del är andelen 3 procent medan Casino Cosmopols andel är ca 25 procent. Spel som innebär högre risk att trigga spelberoende behöver starkare spelansvarsåtgärder och en mer restriktiv marknadsföring.

Till sist vill jag betona vikten av att spelbolag kan följa kundernas spelmönster så att vi lättare kan upptäcka och ge proaktiva samtal till kunder som behöver det. Då måste vi kunna logga kunddata och kundernas spelbeteende. I dag förhindras vi att göra det genom gällande personuppgiftslag. Utan ett tillstånd för detta blir omsorgsplikten helt uddlös och i praktiken helt omöjlig att rätta sig efter. Jag ber er därför: Ge oss ett undantag från restriktioner kring behandling av personuppgifter! Det är också precis det utredaren föreslår ska gälla i en ny spellag.

Avslutningsvis vill jag nämna vad vi på Svenska Spel gör just nu. Vi arbetar intensivt med att anpassa vår organisation på ett sätt som kommer att behövas för att vi ska leva upp till den nya spellagstiftningen och till konkurrenslagstiftningens krav och villkor. Det gör vi genom en tydlig uppdelning av vår verksamhet, så att vi kan skilja på det som är licens och det som ligger som övrig verksamhet.

Det betyder att vi kommer att ha olika kunddatabaser, olika login och separata reklamkampanjer – för att nämna några saker. Respektive verksamhet ska stå för sina kostnader, vilket innebär att det inte kommer att finnas någon kors-subventionering från det som är monopolspel till det som är licensspel.

Självklart kommer det att finnas detaljer i regleringen av spelmarknaden som behöver åtgärdas i efterhand. Därför anser vi också att spelmyndigheten ska få ett starkt mandat att agera för att upprätthålla konsumentskyddet på

spelmarknaden och framför allt skydda regleringen från dem som inte har licens.

Vi får inte glömma att omregleringen och ett licenssystem handlar om att få ordning på spelmarknaden – få stopp på den vilda västern som råder i dag och skapa trygghet för kunderna när de spelar, så att spel blir en härlig upplevelse och underhållning. Det är det viktigaste för Svenska Spel, och det är det viktigaste för samhället.

(Applåder)

Ordföranden: Tack så mycket, Lennart Käll! Vi går vidare till en annan väldigt stor aktör på den svenska spelmarknaden i dag, nämligen ATG – Aktiebolaget Trav och Galopp. Många tror kanske att det är ett statligt bolag, men så är det inte. Det ägs i stället av Svensk Travsport och galoppförbundet Svensk Galopp.

Hans Skarplöth, ATG: Civilministern, kulturutskottet, folkvalda och övriga! Likt den häst på bilden jag visar tog vi ett glatt galoppsprång när utredaren Håkan Hallstedt den 31 mars i år presenterade sitt förslag till en ny spelmarknad. ”Vi” är ATG, Svensk Travsport, Svensk Galopp och den övriga hästnäringen i Sverige.

ATG och spel på hästar är motorn för hästnäringen, och nästa år kommer ATG att betala ut lite drygt 2 miljarder kronor till den. Jag heter Hasse Skarplöth och är vd för ATG. Utredaren gjorde som sagt ett fantastiskt jobb med utredningen, men självklart har vi synpunkter. Jag tänkte framföra tre synpunkter som vi tror är viktiga när vi nu tar detta i mål.

Jag skulle vilja börja med ett ämne som även Lennart berörde, nämligen riskklassificering av produkter. Det är inte bara en fråga för oss och våra 2 miljarder kronor utan en fråga för hela branschen och alla de 5 miljoner spelare som finns där ute, för i slutändan handlar det om branschens förtroende.

Jag skulle vilja backa bandet till de kommittédirektiv utredare Hallstedt fick i september 2015, tror jag att det var. Där är det tydligt att en utgångspunkt för utredningen är att de negativa konsekvenserna för spelandet *ska* begränsas – inte ”bör” begränsas utan ”ska” begränsas.

Alla spel kan inte behandlas lika. På bilden jag nu visar anger den blå stapeln hur många som spelar respektive produkt, och det gäller människor som är mellan 18 och 75 år gamla. Nummerspel och lotter spelas till exempel av 71 procent av befolkningen, medan till exempel kasino online spelas av 2 procent av befolkningen.

De röda staplarna visar statistiken för inkommande samtal till stödlinjen under årets andra tertial och vilken spelprodukt som hade genererat samtalet. Jag tycker att bilden tydligt visar att en skraplott eller en Harry Boy inte alls är samma sak som onlinekasino ur ett spelberoendeperspektiv.

Vårt förslag, som rimmar mycket väl med det Lennart sa tidigare och som vi tycker är rimligt, är: Ju högre risk produkterna har, desto mer marknadsföringsrestriktioner och desto mer spelansvarsåtgärder. Jag kopplar återigen tillbaka till de direktiv som utredare Håkan Hallstedt fick om att de negativa konsekvenserna av spelandet ska begränsas. Jag hoppas att ni liksom jag tycker att det då är rimligt att införa en tydlig riskklassificering.

Ett annat sätt att åstadkomma samma sak som vi har föreslagit i våra remissvar är att införa ett vinståterbetalningstak. Det innebär att vi får ned hastigheten på spelen och att, vilket är ganska viktigt för er folkvalda, vi säkerställer att det blir skatteintäkter. Ett inte helt orimligt scenario på den konkurrensutsatta marknaden är nämligen att det kommer att finnas aktörer som för att vinna marknadsandelar erbjuder nära hundra procents återbetalning till spelarna.

Både riskklassificering och vinståterbetalningstak kan den kommande spelmyndigheten på regeringens uppdrag säkerställa i sina föreskrifter.

Apropå spelmyndigheten kommer jag till min andra punkt av tre. Till att börja med tror jag att det är väldigt viktigt att de folkvalda säkerställer att spelmyndigheten får de resurser som behövs för att vi ska kunna gå i mål med en ny spelmarknad den 1 januari 2019. Det är viktigt att spelmyndigheten har möjlighet att bygga rätt muskler i god tid innan vi ger oss in på licensmarknaden.

Min andra punkt vad gäller spelmyndigheten är att dess uppgift, enligt min uppfattning, är att förtydliga och inte att förstärka. För att ge ett exempel: I Spelutredningen står det klart och tydligt att spel på en travbana ska undantas obligatorisk registrering. I de föreskrifter som fortfarande är på remisstadiet men som vi har fått ta del av har detta undantag tagits bort. Det står i stället att det inte bör undantas.

En lite lustig poäng i sammanhanget är att det var just Lotteriinspektionen som föreslog att spel på travbana ska undantas obligatorisk registrering under utredningen. Detta kan tyckas vara en liten sak, men om det skulle bli verklighet innebär det två saker för oss. Den ena är att vi måste göra investeringar på uppemot 100 miljoner kronor i teknik på våra banor, och den andra är att de 60 000 besökare vi har på Elitloppet rent praktiskt inte kommer att hinna lägga de spel de avser att lägga.

Mitt tredje och sista medskick rör marknadsavgift. Vi vill att alla de spelbolag som erbjuder spel på hästar också ska betala en marknadsavgift direkt till sporten. Verkligheten är nämligen att det utan spel inte finns någon sport; 90 procent av finansieringen av trav- och galoppverksamheten utgörs av spel.

Vi tycker att det är rimligt att det införs en marknadsavgift. Man har tyckt att det har varit rimligt att ha en sådan marknadsavgift i andra länder – Frankrike och Tyskland är två exempel. Så sent som i tisdags klubbades det också i EU att man i Danmark ska ha möjlighet till en marknadsavgift från och med årsskiftet.

I Danmark har man lagt avgiften på 8 procent av bruttoomsättningen för spel på hästar. Det vi föreslår är 6 procent. Detta är en otroligt viktig fråga för

hela den svenska hästnäringen, och framför allt är det en framtidsfråga. Vi har haft en modell som har levt och verkat i 40 år, och om detta inte kommer på plats skulle jag säga att svensk hästnäringens framtid äventyras.

Det var mina tre punkter. Jag skulle faktiskt vilja ta mig friheten att skicka med en fjärde punkt, och det är: Full fart framåt! Full fart framåt på er folkvalda, full fart framåt vad gäller alla myndigheter och full fart framåt vad gäller oss som spelbolag! Jag vill nämligen vakna upp den 1 januari 2019 med en licensmarknad på plats.

(Applåder)

Ordföranden: Vi tackar Hasse Skarplöth och går nu vidare till den sektor vi kallar ideell, där pengarna går till allmännyttiga ändamål. Vi börjar med att hälsa Anders Årbrandt från Novamedia välkommen. Det är ett företag som kanske är mest känt för sitt varumärke Postkodlotteriet.

Anders Årbrandt, Novamedia Sverige AB: Presidiet, riksdagsledamöter, civilministern och alla andra lyssnare och tittare! Mitt namn är alltså Anders Årbrandt, och jag är managing director på Novamedia Postkodlotteriet.

Vår vision är att vi tror på ett starkt civilsamhälle. Vi tror att ett starkt civilsamhälle är en förutsättning för att utvecklingen till en bättre värld ska fortsätta. Hur gör vi då detta? Jo, vårt överskott från lotteriintäkterna går till ideella organisationer. Och vad gör vi? Jo, vi säljer lotter – och det är vi jätteduktiga på.

Vi har sedan 2005 gett ett överskott på 8,3 miljarder kronor till den ideella sektorn. Ungefär 1 miljon kunder spelar med oss varje månad. Vi är jättestolta över det, men jag vill också passa på att säga att det inte är vi som är hjältarna utan de som är där ute och jobbar med de ideella frågorna som är hjältarna i vårt samhälle. Vi ser oss själva snarare som möjliggörare.

Jag har tidigare pratat om den svenska lotterimodellen, som är unik. Jag tycker att den är unik; vi har företag i andra delar av Europa, och jag tycker att den svenska lotterimodellen är unik och fantastisk. 20 procent av de ideellas intäkter kommer från lotteri. Ungefär 2 miljarder kronor per år går från lotteriöverskott till den ideella sektorn, enligt utredaren.

Vi vill gärna vara en viktig intäktskälla för de allmännyttiga i framtiden, och jag tycker att det står tydligt i direktiven att det är av stor vikt att ideella allmännyttiga organisationer kan fortsätta att utvecklas. Förutsättningarna för finansiering av allmännyttiga ändamål ska vara fortsatt goda. Det är för mig den enskilt viktigaste frågan i hela utredningen.

I stort sett tycker vi att detta är ett väldigt bra förslag. Jag tror att det är bra att vi får ordning och reda på den marknad som tidigare har beskrivits av både Lennart och Hans. I dag består 25 procent av marknaden i Sverige av bolag som inte har tillstånd, och självklart välkomnar vi dem in på den svenska marknaden när tillståndet kommer. Vi tror på konkurrens. Vi tror att det är bra med konkurrens i Sverige.

Vi tycker att det är bra med undantag för spelskatt för den ideella sektorn. Vi tycker att det är bra att lotterier är förbehållna den ideella sektorn, oavsett om det är fysiskt eller digitalt, men det är också viktigt att hela lagstiftningen blir förenlig med EU-rätten så att vi inte behöver backa.

Med tanke på att det faktiskt börjar närma sig jul – det känns ju helt tokigt, men det gör det – har jag några önskemål till de folkvalda. Jag skulle önska att även onlinebingo fick del i marknadssegmentet för traditionella lotterier. Jag skulle också önska att omsorgsplikten blev tydligare och bättre. Jag tycker att den är jätte viktig, men det behövs många fler åtgärder. Vi tror även på ett starkt konsumentskydd.

Förbättringar krävs i utredningen. Vi tycker att vi ska få in och komplettera lagens syfte och tydliggöra att lotteriöverskottet ska bidra till att finansiera den ideella sektorn. Jag tycker att det är otroligt viktigt att vi får in det i lagstiftningen. Jag tror att själva marknadsavgränsningen är en framgångsfaktor när det gäller att lyckas. Jag tror att vi ska ha så tydliga avgränsningar som möjligt.

Jag tycker därför inte att vi ska öppna möjligheten för skuggspel på andra lotteri produkter, och jag tycker inte heller att vi ska öppna för kombinations spel med lotteriinslag. Jag tycker också att vi ska försöka hålla så rent som möjligt i marknadssegmenten. Jag vill även se ett starkt konsumentskydd genom spelansvarskrav och marknadsföringsrestriktioner, vilket de tidigare talarna redan har varit inne på.

På bilden jag nu visar ser vi en verklighet, nämligen att färre spelar för mer pengar. Det gör mig orolig som branschrepresentant. Enligt LI har antalet spelare gått ned med 500 000 de senaste fem åren, men marknaden fortsätter att växa.

Jag tror att vi i branschen faktiskt behöver komma överens om att det är skillnad på spel och spel. Det är skillnad på att ta en promenad med hunden till min lokala tobakist, köpa en trisslott och sedan skrapa den vid middagsbordet när jag kommer hem och att sitta och spela för tiotusentals kronor per minut i den digitala världen. Det är skillnad på spel och spel. Jag tycker att vi måste landa i det.

Att Kronofogden har beställt en studie är en mycket tydlig signal för mig om att något är fel. Det är något som inte är riktigt rätt här i samhället. Det tror jag att vi ska jobba med.

Därför tycker jag att vi ska ha ett riskklassificeringssystem som bygger på evidens. Man ska titta på den forskning som finns. Vi kommer att höra Anders Håkansson tala senare här. Jag tror att det är jätte viktigt att vi har evidensbaserad forskning, så att vi får till en trovärdighet.

Men vi ska inte titta bara på spelmissbruk. Det finns också någonting som heter osunt spelande, som innebär att människor spelar för pengar som de inte har. Det är också en mycket viktig fråga att hantera.

Våra svenska konsumenter, kollegor och kunder möts varje dag i medierna av omkring 250 olika varumärken. En del har licens i Sverige, och en del har inte licens i Sverige. Men det går faktiskt inte att titta på en film eller en tv-serie eller ens en fotbollsmatch utan att man blir överöst av reklam.

Jag tycker att vi ska ha en rimlig investeringsnivå på reklam i branschen och att vi ska ta ansvar för att få till det så bra som möjligt. Jag önskar att vi i branschen tog ett större ansvar för att se till att det blir så bra marknadsföring som möjligt. Vi ska bedriva vår marknadsföring så att vi själva är måttfulla. Därför har jag fattat beslut om att anmäla Postkodlotteriet till SEM för att de ska utvärdera en av våra marknadskampanjer. Jag tror att det är mycket viktigt att få en ledande riktning i dessa frågor. Vi får se vad utfallet blir.

Civilsamhället är avgörande för Sverige. Finansiering från lotterier är avgörande för civilsamhället. Låt oss fortsätta att vara möjliggörare när det gäller lotterier för den ideella sektorn. Ta chansen och låt civilsamhället bli vinnare i omregleringen.

(Applåder)

Ordföranden: Vi går vidare till Folkspel i Sverige, som ligger bakom kända svenska spel som Bingolotto och Sverigelotten men även Årets eldsjäl, där man uppmärksammar eldsjälar i det svenska föreningslivet.

Hans Sahlin, Folkspel i Sverige AB: Jag tackar kulturutskottet för att jag har blivit inbjuden. Jag är verkställande direktör för Folkspel i Sverige AB, som är ett lotteribolag som har funnits i 25 år. Vi har varit med och finansierat det svenska föreningslivet i alla år sedan Bingolotto startade 1991. I dag har vi 74 medlemsorganisationer. Under åren har vi bidragit till att det svenska föreningslivets försäljning av våra produkter har genererat lite drygt 16 miljarder i överskott. Allt överskott från oss går till föreningslivet. Det är hela andemeningen med det. Vi har inga privata aktörer som ska tjäna på vår verksamhet. Vi är extremt stolta över det uppdrag som vi har haft under alla dessa år.

När det gäller vårt remissvar delar vi mycket av det som har framförts av Anders Årbrandt, Lennart Käll och Hans Skarplöth. Men vi har några punkter som vi vill lyfta fram lite extra. Det handlar om, precis som Anders Årbrandt var inne på, lagens syfte och att allmännyttiga ändamål finns med i portalparagrafen. Det är oerhört väsentligt för oss.

Beträffande skattefriheten delar vi naturligtvis Spelutredningens förslag. Men det är också mycket viktigt att man lägger lite aspekter på vår skattefrihet och vad den egentligen innebär och hur viktig den är för det överskott som genereras i de ideella sammanhangen.

Produktdefinitionerna har vi redan talat en hel del om. Vi tycker givetvis att bingo online ska finnas i den ideella vertikalen. Det är helt avgörande. Landbaserad bingo finns där, och bingo har sedan tidigt 1900-tal varit en finansieringskälla för den ideella rörelsen. Vi ser ingen skillnad när det gäller digital eller analog produkt.

Det är viktigt att det är tydligt vad som gäller beträffande kombinationslotterier i lagstiftningen, annars kan man misstolka det ur ett konsumentperspektiv. Det kan finnas kombinationsspel som är mycket lotterilika. Med tanke på

olika skiftningar i vinstutbetalning för konsumenten kan man inte alldeles enkelt skilja på detta. Då är det en stor fara för lotteriverksamheten i den ideella sektorn.

Det svenska föreningslivet har ett skattemässigt undantag inom EU i dag. Föreningslivet är skattebefriat. Vi har en hävdvunnen intäkt, och den leder givetvis till stor självfinansiering av verksamheten i Sverige med alla dessa föreningar som bedriver en otroligt viktig samhällelig verksamhet. Det är i dag ett årligt överskott på mellan 1 ½ och 2 miljarder kronor från de ideella aktörerna på lotterimarknaden. Detta skatteundantag får inte ifrågasättas. Att EU vill harmonisera hela denna skatteverksamhet inom EU är ganska självklart. Men det undantag som vi har är av hävd. Om man ifrågasätter detta undantag visar man delar av handeln att detta inte är värt så mycket som det är. Men man kan se dimensionen i fråga om de mellan 1 ½ och 2 miljarderna i överskott i dag och vad det skulle innebära om det svenska föreningslivet skulle tvingas att kommersialiseras.

Det finns andra aspekter på kommersialisering av föreningslivet. Är föreningslivet till för alla? Kommer alla att vara inkluderade i det svenska föreningslivet om det helt plötsligt bedrivs ur ett privat perspektiv?

Om Sverige godtar hela eller delar av detta och inför någon form av beskattning kan svenskt föreningsliv tvingas överge denna ideella status. Det tror jag att alla håller med om är mycket farligt. Som jag sa måste föreningslivet vara till för alla. Jag ska ta ett exempel. Om man har jobbat med styrelsearbete i en ideell förening ser man i matrikeln varje år, inte minst i anslutning till årsmöten och liknande, vilka medlemmar i föreningen som inte har betalat sin medlemsavgift. Detta är ganska väsentligt när man ställer frågan vid bordet om man ska be de personer som inte har betalat sin årliga avgift på några hundralappar att lämna föreningen eller vara kvar. Svaret är då givet i detta land. Det finns inte en förening eller klubb med självaktning som skulle be dessa personer att lämna föreningen eller klubben. Så viktigt är det att alla inkluderas. Då kan inte avgifterna få stiga, eftersom det finns en samhällelig verksamhet.

Det svenska föreningslivet i dag står för demokrati, för solidaritet, för hälsa, inte minst inom idrotten, och för integration. Det finns ingen enhet i det svenska civilsamhället i dag som på ett bättre sätt än det svenska föreningslivet handhar integrationen av människor som kommer från andra länder. Det är där man får sin plats.

Det ideella föreningslivet ska alltså inte lyda under marknadslogikens regler. Denna glidning har skett i strid med en bred politisk enighet och värnandet av det civila samhällets särart. Föreningslivet är en unik del av Sverige, och det är viktigt att det får fortsätta att vara det.

(Applåder)

Ordföranden: Vi går nu över till den kommersiella sektorn och Branschföreningen för Onlinespel, som är en branschorganisation för många av de utlandsbaserade aktörer och spelföretag som finns på marknaden. Vi välkomnar generalsekreterare Gustaf Hoffstedt.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Jag tackar kulturutskottet för inbjudan hit. Jag uppskattar denna hearing väldigt mycket. Ännu mer uppskattar jag det initiativ som kulturutskottet och hela riksdagen tillsammans med regeringen har tagit under denna mandatperiod för att omreglera den svenska spelmarknaden och därmed förpassa en utdaterad och ineffektiv lagstiftning till historieböckerna där den hör hemma.

Det har varit en ganska konfliktfylld mandatperiod under dessa tre och ett halvt år som har passerat. Men kring just denna fråga har regerings- och riksdagspartierna enats om att de vill införa en icke-diskriminerande licensordning i samklang med EU-rätten. Efter en lång väntan och en lång process börjar vi nu närma oss mållinjen. Rätt hanterat kan Sverige då äntligen för första gången någonsin få en fungerande spelreglering.

Jag representerar 17 spelbolag som samtliga har licens i ett eller flera EU-länder. Vi har, som det har sagts tidigare i dag, uppskattningsvis drygt halva den svenska onlinespelmarknaden. Vi delar regeringens och oppositionens uppfattning att det finns ett skriande behov av en omreglering.

I dag står jag här som den enda branschföreträdaren, och jag är mycket tacksam över att få gästa er i dag. Men ta gärna chansen också att tala direkt med spelbolagen. Deras dörr står öppen för varje utskott och för varje riksdagsledamot som är intresserad av att träffa dem. I många fall finns de dessutom mycket nära där vi nu befinner oss. De har en bred erfarenhet av vad som fungerar på reglerade marknader, som Danmark, Belgien, Storbritannien och så vidare. De vet vad som i regleringshänseende fungerar bra respektive mindre bra.

Spellicensutredningen, som presenterade sitt betänkande den 31 mars, har gjort ett bra och gediget arbete. Från den privata spelindustrin älskar vi förstås inte allt som föreslås där. Bland annat kommer vi att behöva stänga ett antal spelobjekt, däribland onlinelotterier. Man ska också komma ihåg att bortåt två tredjedelar av spelmarknaden också efter omregleringen kommer att vara kvar i monopol.

Vi tycker även att målsättningen om 90 procents kanalisering, alltså hur stor del av svenska konsumenters spelande som förväntas hamna inom licenssystemet, är alldeles för lågt satt. Vi hade föredragit en högre ambitionsnivå. Med det följer såklart avvägningar som i högre grad hade kanaliserat spelet in i det svenska licenssystemet.

Ett exempel på det är den föreslagna skattesatsen. Utredningen föreslår 18 procents skatt. Vårt grannland Danmark har en ännu högre skatt. Skatten där är 20 procent. De har en kanalisering, som det heter på fackspråk, som inte ens

kommer upp till 85 procent, alltså väl under den svenska ambitionsnivån. Storbritannien är bäst i klassen och har Europas största kanalisering på 95 procent. De har valt en skatt på 15 procent. Skattenivån och kanaliseringen är alltså kommunicerande kärnl. Jag hade gärna sett att riksdagen och regeringen i stället för att måhända maximera skatteintäkterna hade valt att maximera kanaliseringen. Det är nämligen endast i kanaliserat spel som lagstiftningen kommer att hjälpa dem som spelar. Det är endast dessa personer som kommer att träffas av den svenska kontrollen och det svenska konsumentskyddet.

Men vi förstår att det har krävts tuffa avvägningar från utredarens sida för att kunna presentera ett politiskt genomförbart förslag. Även om inget av spelmarknadens många särintressen är fullständigt tillfreds, vilket vi har fått höra i dag, är vi i grova drag beredda att ställa oss bakom detta. Det finns flera skäl till detta. Ett annat skäl är att detta faktiskt kan vara den absolut sista möjligheten att omreglera den svenska marknaden. Det tär nämligen på Sveriges trovärdighet att man gång efter annan försöker engagera och uppmana spelmarknadens aktörer att engagera sig för ett svenskt licenssystem och sedan inte kommer till skott. Den utredning som vi diskuterar i dag är den fjärde eller femte i ordningen. Vi menar därför att Sverige inte har råd att misslyckas denna gång.

När mållinjen nu är nära blir i stället min uppmaning: Riskera inte på upploppet den helhet som Spellicensutredningens förslag utgör! Vi har så sent som i dag här hört olika propåer. En av dem var att konfiskera onlinebingomarknaden. Onlinebingo är alltså en produkt som helt är skapad och driven av onlinespelbolag. Om man skulle göra det skulle det röra sig om en ren expropriation från privata spelbolag. Vi har sett propåer, och hört det i dag, om att förbjuda vissa spelobjekt inom fotboll, till exempel vilken spelare som ska få lägga den första hörnan.

De asiatiska spelbolag som aldrig någonsin kommer att ansöka om en svensk spellicens håller tummarna för precis den typen av förbud. Vad vi då gör i praktiken är att lämna över stora delar av den svenska spelmarknaden till bolag som aldrig någonsin kommer att följa några förbud och än mindre ansöka om en svensk licens. Gå inte den vägen! Det är min uppmaning.

Om denna reglering för närvarande är ett ganska skört bygge, ett korthus om man så vill, finns det alla skäl att försöka stärka den. Den kommer att bli starkare. Den kommer också att hålla, givet att man nu inte börjar rycka ut enskilda kort ur detta korthus.

Onlinespel innebär förstås ett antal risker ur ett konsumentperspektiv. Spelen är ofta snabba. Vi kommer säkert att få höra mer om det av talaren efter mig. Tillgängligheten till spelen råder 24/7. Detta är självklara och uppenbara risker.

Mer sällan lyfts onlinespelens unika skyddsåtgärder fram. All form av anonymt spel online är alltså förbjuden inom onlinespel. Vi har tidigare i dag hört en talare vars spelform erbjuder 2 000 euro i spel helt anonymt. Inom min bransch kan man inte spela för 1 euro eller 1 krona anonymt, utan allt är kon-

trollerat och spårbart. Det är inte tal om att smyga in i någon virtuell onlinebutik och anonymt köpa spel. Minderåriga göra sig icke besvär där, och inte heller de som aktivt har valt att stänga sig ute från spel.

Väl inne på spelsajten monitoreras spelaren. Aggressivt spel eller på andra sätt problematiska beteenden registreras och möjliggör återkoppling till spelaren.

Här har förstås ni som lagstiftare en unik möjlighet att genom den omsorgsplikt som utredaren föreslår sätta ribban för det svenska konsumentskyddet, åtminstone online, eftersom det är enbart där som det kommer att fungera fullt ut. Det är enbart där som det är tekniskt genomförbart.

Därtill erbjuder onlinesajterna alltid möjligheter att sätta gränser för det egna spelandet. Budgetar, tidsramar, nedkylningsperioder, information om förluster, förbud mot kontantspel och förbud mot att erbjuda spelaren spel på kredit är självklara fundament inom onlinespel.

Ett gemensamt licenssystem med lika regler för alla skapar dessutom nya skyddsmöjligheter för onlinespel. Mest omtalad är naturligtvis den centrala självavstängning som jag tror att Lennart Käll nämnde tidigare. Det innebär att om man stänger av sig en gång hos spelmyndigheten är man samtidigt avstängd hos alla onlinespelbolag, eftersom det är endast där som det tekniskt kommer att fungera.

Som svensk medborgare känner jag mig faktiskt rätt stolt över att politiken äntligen har samlat sig i denna fråga. Så har det inte alltid varit. Jag har sett en moderat riksdagsledamot bli utskälld av en moderat finansminister på en partistämma i Gävle för tio år sedan därför att ledamoten hade fräckheten att motionera om ett licenssystem. Jag har sett en socialdemokratisk riksdagsledamot bli utskälld av Svenska Spels dåvarande socialdemokratiska ordförande därför att ledamoten hade fräckheten att förorda ett licenssystem.

Jag är medveten om att denna omreglering nu sker *med* regeringen och inte *mot* den. Men det gläder ändå mig personligen alldeles särskilt att folkviljan, så som den kommer till uttryck i en riksdagsmajoritet, nu äntligen tycks segra. (Applåder)

Ordföranden: Jag som var i Gävle kan berätta att finansministern förlorade den voteringen.

Vi går nu vidare och kommer att koncentrera oss på det som kallas för spelande i riskzonen eller till och med förbi riskzonen. Vi välkomnar Anders Håkansson som är något så ovanligt som Sveriges första medicinprofessor i spelberoende. I det dagliga verkar han vid Lunds universitet.

Anders Håkansson, Lunds universitet: Jag tackar kulturutskottet för inbjudan. Det är väldigt roligt att vara här. Som ordföranden sa är jag professor i beroendemedicin vid Lunds universitet med tydlig inriktning på spelberoende. Dessutom är jag läkare och enhetschef för den mottagning i Region Skåne som tar emot personer som söker hjälp för spelberoende.

Spel om pengar är ingen vanlig vara, och det är skälet till att vi är här i dag, och det är skälet till att det behövs prevention och regleringar på denna marknad.

En majoritet av den vuxna befolkningen spelar om pengar i någon omfattning. En mindre del hamnar i ett svårt problemspelande, och en del av dem, ungefär en halv procent av befolkningen, hamnar i ett spelberoende som de facto är en diagnos och ett sjukdomstillstånd. Det är ett tillstånd som kräver professionell behandling. I befolkningen är en halv procent spelberoende. Men med tanke på riskfaktorerna för detta tillstånd betyder det att i vissa riskgrupper är förekomsten mycket större än så. Det är bland personer som mår psykiskt dåligt och bland personer som redan har ett annat beroende eller som har någon typ av svårigheter eller sociala problem.

Det finns en studie från tre vårdcentraler i Sverige. Det är en miljö där spelberoende traditionellt inte har diskuterats och inte funnits på agendan. När man screenar ganska brett i den gruppen hittar man drygt 6 procent problemspelare. Det visar att i grupper som har någon typ av svårigheter och som söker hjälp för andra saker är förekomsten av spelproblem större än vad den är i befolkningen i allmänhet.

Även om det är en liten minoritet i ett avseende är det ett relativt vanligt problem, men det är också ett svårt tillstånd.

Det har gjorts en studie i Storbritannien av vårdsökande, alltså patienter som söker vård för ett spelberoende. Detta är ett stort material, och nästan hälften av dem som söker hjälp har aktuella självmordstankar när de söker. Ytterligare ganska många har haft det tidigare i livet. Och självmordstankar är betydligt vanligare i den gruppen bland kvinnor än bland män. En ganska betydande andel av dem har gjort ett faktiskt självmordsförsök, och inte så få av dem har en aktuell självmordsplanering i det stadium då de söker vård. Detta är ett allvarligt tillstånd med potentiellt mycket svåra komplikationer. Det är naturligtvis en del av skälet till att reglering och olika typer av förhoppningsvis evidensbaserade preventionsmekanismer är så viktiga på detta område.

Men alla spel är inte lika riskabla, och alla spel medför inte samma beroenderisk. Detta har flera talare varit inne på här tidigare i dag. Vissa komponenter gör att vissa spelformer är betydligt mer riskabla och gör det lättare för individen att fastna. Det handlar om spelets snabbhet, och det handlar om tiden från satsad krona till vinst eller förlust och därmed möjligheten att snabbt upprepa och höja insatsen för att försöka jaga tillbaka det som man har förlorat och förhoppningsvis också vinna. Det får till följd att man inom en mycket kort tidsrymd, och det kan handla om ett antal sekunder eller någon minut, har förlorat ytterligare ännu mer.

Det handlar också om tillgängligheten i tid och rum. Det som finns i mobilen i fickan dygnet runt är mer riskabelt ur beroendesynpunkt än det som sker vid bestämda tidpunkter eller på ett mer fysiskt avgränsat sätt.

Detta är mycket tydligt när man tittar på samtal till den nationella hjälplinjen, Stödlinjen, där man frågar vilka spelformer det är som är problematiska för individen. Framför allt under senare år handlar det om nätkasino som

sticker ut som den enskilt vanligaste spelformen som är problematisk. När man i samma sammanhang frågar individer som har bara en problematisk spelform är den i bortåt hälften av fallen kasino på nätet.

I Sverige vet vi relativt mycket om spelmönster och speltrender via Folkhälsomyndighetens återkommande undersökningar i befolkningen. Från denna undersökning ser man samma bild. Från vissa spelformer kommer en mycket stor andel av pengarna från personer som har ett problemspelande. Så är det inte i många andra spelformer. Men när det gäller kasinospel som grupp, men också spelautomater, är det en stor andel av pengarna som kommer från personer som har ett problemspelande. Så är det inte i flera andra spelformer. Olika spel innebär olika risker.

Jag arbetar på en spelberoendemottagning. Dit söker man när man har ett problematiskt spelande eller ett svårt spelberoende. Vi publicerade vår artikel för några dagar sedan. Det är en enkel men viktig sammanställning av de första 106 patienterna som sökte sig till vår mottagning.

När sjukvården öppnar upp för ett område där vi inte tidigare har jobbat och inte har funnits, vad händer då? 60 procent uppger nätkasino som sitt problemspel. En vanlig spelform är också sportsbetting på nätet. Det är nio av tio personer med problemspelande som använder en spelform som är nätbaserad. Det är väldigt tydligt i det kliniska arbetet med spelberoende att det som dominerar är snabba spel med stor tillgänglighet och en hög grad av snabbhet i vinst och därmed också i förlust och i möjligheten att upprepa insatser. Då växer också förlusterna till mycket snabbt. Nätkasino är betydligt vanligare bland kvinnor, och sportsbetting på nätet är vanligare bland män.

En relativt betydande andel av dessa patienter mår mycket dåligt. En majoritet, lite över hälften, har de facto en annan psykiatrisk diagnos utöver själva spelberoendet.

Det är också viktigt att säga att denna samsjuklighet, den icke substansrelaterade psykiatriska samsjukligheten, vid spelberoende är betydligt större hos kvinnor än hos män, vilket jag tycker är viktigt att komma ihåg.

Vad är viktigt från mitt perspektiv för en svensk spelmarknad i framtiden? Det är viktigt att vi ser spel och spelproblem som ett folkhälsoproblem parallellt med alkohol, tobak och droger, områden där det har varit och är självklart med regleringar. Vi tillåter inte exponering för andra beroendeframkallande företeelser eller produkter på det sätt som befolkningen, unga och vuxna, exponeras genom reklam för framför allt riskabla och snabba nätspel i dag. Det är viktigt att omsorgsplikten sätts på pränt men också att den inte bara blir en produkt på papperet utan att det finns en konkret uppföljning av att den också efterlevs. Omsorgsplikten är mycket central i detta med ett stort ansvar hos den som tillhandahåller spel att reagera på signaler om ett problematiskt spelande. Behovet av denna reglering är störst för de spel som är närmast förknippade med beroenderisk.

Man kan prata länge om reklamen. Det är otillfredsställande att reklamen för hela befolkningen – ung som gammal, människor som mår bra eller som

inte mår bra etcetera – domineras så kraftigt av spel och komponenter i spelreklamen som ligger väldigt nära de mekanismer som vi tror är beroendeframkallande och som appellerar till att spela för pengar som man inte har. Att det är lätt att spela på olika sätt underlättar vägen in i ett riskabelt spelande.

Det finns ett stort behov av och stora möjligheter att i framför allt onlinespel sända signaler till personer som spelar för mycket, reagera på tidiga problem- och riskbeteenden, signalera risk och ge råd och preventiva eller till och med behandlande budskap. Det är viktigt att dessa budskap inte, vilket jag tror nämndes i utredningen, utformas av respektive spelbolag utifrån detta bolags premisser.

Det är viktigt att de intervenerande och preventiva budskapen utformas utifrån klinisk kunskap om hur beteendet ser ut men förhoppningsvis också utifrån evidens och vetenskapligt stöd för vilka mekanismer som fungerar i korta budskap och råd till den som är på väg in i ett problematiskt spelande.

Med detta är jag framme vid slutet. Jag är öppen för frågor och diskussioner här och nu men förstås också i andra sammanhang.

(Applåder)

Civilminister Ardalan Shekarabi (S): Mina vänner! Först och främst vill jag säga stort tack till kulturutskottet för inbjudan och för detta initiativ, som möjliggör en diskussion där många olika parter för en dialog om hur vi ska jobba för att reformera denna marknad.

När jag satt och lyssnade på diskussionen dök en fråga upp. Den frågan lyder så här: Klarar Sverige av svåra politiska beslut i dag, med denna omvärld, detta parlamentariska läge och de svårigheter som många västerländska demokratier har i dag? Klarar det politiska systemet av att leverera i denna fråga där det är så många olika branscher, sektorer och grupper i vårt samhälle som påverkade?

Vi har hört några av dem: idrottsrörelsen, med viktiga intäkter från spelverksamhet, föreningslivet och den ideella sektorn, hästnäringen och därmed en stor del av svensk glesbygd, mediebranschen, som vi inte har hört här, med sina intäkter, statskassan, som vi inte ska glömma, och alla våra medborgare och konsumenter som påverkas av denna verksamhet.

Det är många olika intresseavvägningar i denna process som gör den svår. Trots detta och trots de strukturella utmaningar som vi har i vårt politiska system och i västvärlden just nu är svaret på frågorna: Ja, vi kan leverera. Vi kan leverera inte bara tack vare regeringens initiativ, som Gustaf Hoffstedt berörde, utan tack vare ett mycket starkt engagemang i detta hus.

Denna process hade inte varit möjlig utan det engagemang och den samarbetsvilja som Olof Lavesson, och tidigare Per Bill, visat. Processen hade inte varit möjlig utan Gunilla Carlssons engagemang. Det är inte bara kulturutskottet som är engagerat i detta, utan det är många riksdagsledamöter som har varit inblandade och engagerade. Jag vill lyfta fram Agneta Börjesson, som är med oss i dag från konstitutionsutskottet.

Det finns alltså ett brett engagemang i riksdagen, men det är också andra som har levererat. Med alla hundratals intresseavvägningar är det omöjligt att driva igenom en politisk reform om det inte finns ett gediget underlag. Den man som vågade ta på sig detta uppdrag men som inte är här i dag är Håkan Hallstedt, som gjorde det omöjliga möjligt. Han lade fram ett förslag som beaktar alla intressen och som finner balanspunkten.

Det vackra med denna process, bortom det spelpolitiska, är det vackra med vårt land, med Sverige, nämligen att vi klarar av att leverera lösningar på samhällsproblem som gör alla lagom missnöjda. Detta är resultatet av en förhandlingskultur som har gjort detta land fantastiskt.

Håkan Hallstedts utredning lade fram en utredning som han själv, på Twitter, ansåg var omöjlig innan han fick uppdraget. Han förtjänar alltså ett stort tack. Nu ligger bollen hos oss i Regeringskansliet, i nära samverkan och dialog med riksdagen, inte minst kulturutskottets ordförande.

Vi politiker gör en del insatser då och då, men de som gör det riktiga, svåra jobbet och som författar de paragrafer, förarbeten och underlag som vi förhoppningsvis snart ska fatta beslut om och som går till Lagrådet är våra tjänstemän. De är i ärlighetens namn inte jättemånga, och de jobbar dag och natt för att detta ska beslutas så fort som möjligt av Sveriges regering och senare Sveriges riksdag, så att det, som vi hörde, kan drivas igenom och hinna träda i kraft den 1 januari 2019.

Jag är övertygad om att vi med denna reform tar ett viktigt steg för att skapa ordning och reda i denna verksamhet. Vi skyddar våra konsumenter, skapar likvärdiga villkor för olika aktörer och därmed sund konkurrens. Vi säkerställer det allmännas och allmännyttigas intäkter från spelverksamhet. Vi gör det som varje stat är skyldig att göra, nämligen försvarar lagstiftningen i vårt land. Vi upprätthåller svensk lag.

Det är många delar som är viktiga, men för min del är det något som är viktigare än något annat: att vi röker ut dem som håller på med matchfixning och som attackerar tilliten i vårt samhälle. De ska ut genom denna lagstiftning, och in ska ordning och reda.

(Applåder)

Ordföranden: Jag vill tacka alla talare som har varit uppe. Vi har varit så disciplinerade att vi ligger före i tid, vilket aldrig är fel när man går in i frågestunden. Nu kommer vi till en grupp som kanske inte alltid är lika disciplinerad, det vill säga riksdagsledamöter. Jag kommer att lämna ordet till riksdagens partier i storleksordning. Jag vill be ledamöterna att vara så konkreta som möjligt i sina frågor och gärna rikta dem till en speciell person som man tror är bäst skickad att svara.

Peter Johnsson (S): Tack för föredragningarna! De var mycket intressanta.

Vi ser verkligen fram emot att få ordning på den svenska spelmarknaden. Detta är självklart, och det har varit en drivkraft under många år, inte bara för mig utan för många.

En av de stora uppgifterna för oss är att säkerställa det civila samhällets särställning. Flera har sagt detta, och det är en av grundstenarna.

En annan grundsten är att få en struktur i arbetet mot spelberoende. Jag skulle vilja ställa en fråga om detta. Flera har tagit upp det, däribland Anders Håkansson men även Lennart Käll och Gustaf Hoffstedt. Nu har ni möjlighet att i ett nytt licenssystem skapa en struktur och ett samarbete över gränserna för att skapa möjligheter att hjälpa de personer som inte ser spel som ett nöje utan som ett problem.

Vi kan hjälpa till med lagstiftning, och det är redan igångsatt delvis. Men det är också ert arbete att i era organisationer jobba med dessa frågor på ett konstruktivt sätt. Nu har ni chansen. Den fråga jag vill ställa till er är: Hur ser ni på detta arbete, och kan ni leverera något sådant framåt 2019, när lagstiftningen förhoppningsvis träder i kraft?

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Tack för frågan, Peter Johnsson!

Ansvar för att få till en fungerande spelmarknad ligger naturligtvis inte enbart på er som lagstiftare, utan vi i branschen har också ett ansvar. Om ni nu levererar exempelvis ett krav på central självavstängning för onlinespel – det är sådant som lagstiftaren gör – har vi inom marknaden en skyldighet att ge tillbaka något motsvarande.

En sak som jag skulle vilja genomföra tillsammans med marknads övriga aktörer är vad jag kallar ett frivilligt främjandeförbud. Jag har själv varit parlamentariker, som ni vet, och det var så att man ville ta fram skämskudden varje gång dagens främjandeförbud kom upp, eftersom det var diskriminerande till sin natur.

När vi däremot har ett fungerade licenssystem vill jag ta initiativ till att alla licensierade spelbolag ska vägra att annonsera i medier som tar in svarta bolag. Detta kan vara ett steg på vägen mot det som Peter Johnsson efterlyser.

Lennart Käll, AB Svenska Spel: Det är bra att Peter Johnsson tar upp frågan. Jag tror att jag belyste den rätt tydligt i mitt anförande.

Vi på Svenska Spel kommer att fortsätta att verka för att skydda konsumenterna med olika åtgärder. Jag tror att hela branschen är överens här. Det gäller bara att hitta en självreglering där vi själva jobbar med frågan i vår branschförening, där vi hoppas att de flesta spelbolag som får licens blir medlemmar.

Om vi har lagstiftningen och om vi har föreskrifterna i spelmyndigheten Lotteriinspektionen behövs också självreglering, där vi själva tar på oss olika åtgärder för att skydda konsumenterna.

Det finns fler exempel, såsom de proaktiva samtal som bör ske. Eftersom vi har allt registrerat ser vi när kunder får ett avvikande beteende. Vi gör just nu ett test där vi provar att ringa till 150 spelare. De uppskattar oerhört mycket att någon ser dem, att någon har sett att de har ett avvikande beteende. Diskussionen slutar oftast med att de väljer att själva stänga av sig. Detta tycker vi är viktigt.

Anders Håkansson, Lunds universitet: Tack för en bra fråga!

Det är centralt att behandlingsverksamheten i landet kan växa, vilket är på gång lagstiftningsmässigt. Vi ser verkligen fram emot detta, då det har varit ett behov som varit helt otillfredsställt under många år. Samtidigt kan spelbranschen inte förväntas ge behandling av spelberoende.

I onlineformerna har dock branschen en gyllene möjlighet att se det hända – att se när problemspelet dyker upp – och att intervensera i närhet till spelsituationen. Jag tror mycket på korta interventioner och på att ge enkla men ibland bestämda hänvisningar till att söka behandling och hjälp. Detta kan man göra inte bara för personer som de facto är spelberoende utan också för personer som börjar uppvisa ett riskabelt mönster. Detta kan man i ett onlinespel, men det är svårare i former som inte är online.

Saila Quicklund (M): Herr ordförande! Tack för alla intressanta föredragningar!

Detta är en efterlängtd omreglering där framgångsrika svenska företag nu äntligen tillåts verka på den svenska marknaden. Vad jag förstår har utredningen haft en tät och bra dialog med alla aktörer, även de kommersiella.

Min fråga går till Gustaf Hoffstedt. Vilka garantier har vi för att företagen tar den utsträckta handen? Innebär det att man flyttar hem till Sverige, och kommer man att söka licens här? Kommer vi att kunna se svenska företag som växer på den svenska marknaden med svenska anställda, eller kommer man att sitta kvar på Malta?

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Jag representerar 17 spelbolag, och de är naturligtvis suveräna bolag. Min bedömning är att samtliga bolag, givet att ni som lagstiftare inte ändrar Hallstedts utredning, kommer att ansöka om licenser och därmed naturligtvis betala svensk spelskatt och så vidare.

Saila Quicklunds fråga sträcker sig dock längre än så, för det är ingen hemlighet att världens nu mest framgångsrika spelbolag är antingen svenska eller brittiska och att vi med den hittillsvarande lagstiftningen har förpassat denna framgångssaga till Storbritannien och Malta.

Jag tror att det krävs mer från politikens sida för att fullt ut dra nytta av näringen. Jag tvivlar inte en sekund på att politiken kommer att spanna ögonen

i oss varje gång vi gör något misstag, kanske alldeles särskilt i oss, mer än i spelbolag som ligger närmare politiken.

Det är sällsynt med riksdagsledamöter eller statsråd som tar näringsinitiativ, gör besök hos dessa bolag och talar om deras ohörda betydelse för Sverige. I dag finns uppskattningar att bortåt 10 000 skandinaver har emigrerat till Malta för att jobba i svenska spelbolag. Jag tror att vi tillsammans kanske inte kan ta hem hela denna verksamhet, men vi kan göra bra mycket mer än vi gjort hittills.

Sara-Lena Bjälkö (SD): Tack för föredragningarna! Mina snabba frågor är riktade till civilministern men även till BOS.

Finns det en risk att civilsamhällets finansiering krymper i takt med att nätaktörernas andel av spelkakan ökar? Jag menar alltså: Hur kan det komma att påverka att nätaktörernas andel ökar? Avslutningsvis skulle jag vilja fråga: Skulle man kunna tänka sig att en särskild pott från nätaktörernas vinster går till civilsamhället?

Civilminister Ardalan Shekarabi (S): Jag vill först tacka riksdagsledamoten för frågan.

För vår del – detta märks också i direktiven till utredningen – har det varit oerhört viktigt att beakta de allmännyttiga verksamheternas behov av att också i fortsättningen ha intäkter från spelverksamhet. Detta var de direktiv som vi gav till utredaren. Vår bedömning är att utredaren har hittat rätt balanspunkt och en modell där den ideella sektorn har möjlighet att bedriva och få intäkter från spelverksamhet.

Vad gäller resursfördelningen från den kommersiella sidan till den ideella sektorn sker detta genom skattesystemet. Det finns nu förslag om att vi helt enkelt ska införa en särskild skatt på spelverksamhet, och då är det upp till regering och riksdag att använda de skattemedel man får in den vägen. Då kan man naturligtvis också beakta civilsamhällets behov och intressen.

Det finns dock inget förslag som bereds som handlar om att direkt öronmärka intäkter hos de kommersiella bolagen som ska överföras till civilsamhället, utan det är via skatteintaget som vi får hantera detta.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Tack, Sara-Lena, för frågan!

Allt är naturligtvis möjligt – det beslutar politiken. Jag tycker ändå att den tudelning som utredarna föreslår är rimligare än en särskild pott. Då är det just att tilldela skattefrihet till folkrörelselotterierna.

Märk väl att vi från den privata sidan kommer att möta konkurrenter på spelmarknaden som är helt skattebefriade. Jag har inte med ett ord protesterat mot det, inte heller när jag stod i talarstolen. Dessutom avdelar man särskilda spelformer till den ideella sektorn som vi helt får upphöra med. Jag tycker att det är en rimlig avvägning.

Anders Årbrandt, Novamedia Sverige AB: Tack för frågan! Det kan man inte riktigt veta, för det är konsumenterna som bestämmer vilka produkter de väljer att använda. Men vi tycker att förslaget är väl balanserat, och vi är tacksamma för den skattebefrielse som den ideella sektorn får och de avgränsningar på marknaden som gör det möjligt för oss att fortsätta att agera inom det nuvarande systemet.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande! Stort tack för väldigt intressanta föredragningar! De har verkligen bekräftat den bild som jag har haft efter det att utredningen avlämnades, nämligen att de flesta tycker att man ska gå framåt men att om man ska ändra lite på något kan man passa på att ändra just detta, men hellre att man går framåt. Det känns väldigt bra nu när vi förbereder propositionen.

Jag fastnade för en del i den intressanta föredragningen från Anders Håkansson och problemen med psykisk ohälsa, som är starkt kopplade till spelberoende. För ett par år sedan tittade jag en hel del på kopplingen till kriminalitet och såg att otroligt många som sitter i kriminalvården har ett starkt spelberoende. Har du tittat något på detta? Det var den ena frågan.

Sedan undrar jag om du har tittat på fungerande behandlingar. Nu får vi ju krav på att kommunerna ska erbjuda fungerande behandlingar, men finns det?

Anders Håkansson, Lunds universitet: Tack så mycket för bra och viktiga frågor!

När det gäller den första frågan: Ja, vi är faktiskt precis på väg att publicera en studie där vi har tittat på förekomst av spelberoende bland våldsbrottsdömda män i fängelse. Det är en grupp med tung kriminell och psykiatrisk belastning där spelberoende är väldigt vanligt, oerhört mycket vanligare än hos befolkningen i övrigt.

Det är helt riktigt att spel är en av många aspekter. Det har berörts tidigare att det i vissa sammanhang finns en koppling mellan spel och de pengar som är förenade med det och kriminalitet. Det gränsar också till centrala frågor om matchfixning och många andra frågor som går lite utanför spelområdet. Det är helt riktigt att det finns en sådan koppling, som är viktig att se.

Det finns över huvud taget en koppling mellan psykisk ohälsa och beroende, både som något som gör att man löper ökad risk att fastna i spelberoende och som en konsekvens av spelberoende.

När det gäller din andra fråga är den otroligt relevant just nu därför att vi får ett större behandlingsansvar, vilket är väldigt bra för både kommuner och landsting i landet. Ja, det finns behandlingsstudier. Det som det finns starkast stöd för är att behandla spelberoende med kognitiv beteendeterapi, alltså samma typ av metod som vi behandlar vissa andra psykiska sjukdomar och beroendetillstånd med.

Evidensläget är inte så starkt som det är för en del andra sjukdomar, och det beror på att antalet studier är litet. Detta är ett relativt ungt fält, men det är definitivt denna metod som data pekar på i den forskning som finns.

Per Lodenius (C): Tack för föredragningarna! Detta är väldigt spännande och intressant.

Centerpartiet har länge sett behovet av en omreglering av spelmarknaden samtidigt som man säkrar civilsamhällets möjlighet till finansiering och fortsatt oberoende.

Jag ser fram emot regeringens förslag utifrån utredningen. Jag har själv haft möjlighet att sitta med i den politiska referensgruppen till Spelutredningen, och det var mycket intressant.

Det finns många frågor att ställa, men jag tänkte koncentrera mig på bara en, för tids vinnande. Den är till Hans Skarplöth på ATG.

En del som inte togs upp i Spelutredningen var marknadsavgiften för spel på hästar. Om jag förstod rätt är det ett par miljarder som i dag går till hästnäringen. Denna näring är egentligen en kombination av både civilsamhälle och näringsliv i dag. Samtidigt är det en viktig näring, inte minst på landsbygden.

Om du fördjupar dig lite mer i detta med marknadsavgiften, hur ser du att hästnäringen skulle drabbas om de resurser som i dag kommer från ATG inte kommer tillbaka till hästsporten eller skulle försvinna eller minska? Vilka alternativ ser du i så fall förutom marknadsavgiften, och vad anser du händer med denna typ av näring och även med civilsamhället, då detta är en av de större idrotterna i Sverige i dag?

Hans Skarplöth, ATG: Det som händer om vi inte får någon marknadsavgift är att ATG blir sittande med notan för tävlingskostnaderna för sporten. Detta i sin tur försämrar ATG:s konkurrensförmåga, vilket gör det till en angelägen fråga för mig i egenskap av vd för ATG.

Ännu större konsekvenser tror jag att det får för hästnäringen i stort. ATG är med och finansierar stora delar av den utveckling och utbildning som i dag sker via HNS och via de tre riksanläggningar som vi har: Flyinge, Wången och Strömsholm. Anläggningarna har 500 studenter och 160 anställda, och finansieringen av denna verksamhet äventyras utan marknadsavgift.

Detta är inte en fråga bara för ATG, Svensk Travsport eller Svensk Galopp utan för hela den svenska hästnäringen och faktiskt också för jordbruket i Sverige.

Vasiliki Tsouplaki (V): Ordförande! Tack, alla föredragande! Det har varit intressant att lyssna till er allihop.

Jag vill rikta en fråga om reklamerna, som både Anders Årbrandt och Anders Håkansson var inne på. Båda pratade om reklamens utformning och omfattning. Skulle ni vilja utveckla den biten lite grann?

Anders Årbrandt, Novamedia Sverige AB: Jag var inne på frågan. Som jag tror att vi alla kan konstatera finns det otroligt mycket reklam, så det är delvis en mängdfråga. Det finns framför allt i de tv-kanaler som inte har sändningstillstånd i Sverige utan som sänder från UK.

Sedan är det utformningen av kundlöftena, som kan uppfattas som lockande, kanske alltför lockande. För att återkoppla till självregleringsdiskussionen tror jag att det är viktigt att vi i branschen hittar ett gemensamt sätt att kommunicera på med kunden så att det blir trovärdigt och så att vi får ett bra anseende i branschen.

Branschen i sig tycker jag ska jobba med underhållning och spänning. Detta tycker jag är grundvärdena för lotteriverksamheten.

Ordföranden: Vill Anders Håkansson också kommentera?

Anders Håkansson, Lunds universitet: Det kan jag gärna göra.

Det är ingen hemlighet att den reklam som finns jobbar med budskap som ligger väldigt nära det som jag skulle säga är beroendeframkallande i spel, det vill säga att sälja in en alltför positiv bild av spelet – möjligheten att realisera sina drömmar med spelet – men också att stimulera personer in i spel som de egentligen inte har pengar till. Spelet upplevs billigare eller till och med som gratis jämfört med vad det är.

För att uttrycka det mildt kan man säga att den spelreklam som syns i dag i varenda reklampaus är raka motsatsen till ett behandlingsbudskap eller ett informerande eller förebyggande budskap. Det är inte konstigt att det är så, men när man jobbar med beroendemekanismer kring detta är det djupt otillfredsställande ur beroendesynpunkt att se det.

Christina Örnebjär (L): Tack för intressanta föredragningar!

Jag lade upp ett Facebookmeddelande om att jag satt här och lyssnade till detta och fick svar av en vän. Hon skrev att hon hade sett mitt inlägg om spelvanor och att hon, när hon jobbade på SCB, intervjuade människor inom Spelvaneundersökningen och att många samtal avslutades i gråt och att många fick hänvisas till olika hjälplinjer. Hon skrev: Hälsa att spelmissbruk är en sjukdom som måste tas på allvar! Jag framför detta först här.

Jag skulle vilja fråga Anders Håkansson: Vilka är de absolut viktigaste interventionerna för att få dem som är i riskzonen att helt låta bli eller åtminstone minska sitt spelande?

Jag skulle vilja ställa en fråga till Gustaf Hoffstedt också. Du nämnde onlinespelen, åldersgränsen och allvaret när det gäller kontrollen av unga vuxna och att man, till skillnad från med andra spel, har kontroll här och vet att det inte är några barn. Jag undrar: Kan man inte skapa ett konto och låta

andra spela på det? Hur vet man att det är den som sitter på andra sidan som äger kontot, och hur säkerställer man och följer upp det?

Anders Håkansson, Lunds universitet: Spelprevention måste ske på olika plan. Detta tror jag är alldeles uppenbart.

En del handlar om det som du beskrev – meddelandet som du fick. Det handlar om att allmänheten behöver ha kännedom om att detta är ett tillstånd som man kan gå in i och som är jämförbart med ett sjukdomstillstånd och som därmed inte går att bagatellisera som en dålig vana eller något sådant.

Vi behöver ha samma uppmärksamhet kring spel och dess risker som vi har kring alkohol, tobak och droger, och det behöver komma tidigt i livet.

Det betyder att på alla arenor där man möter unga människor bör detta finnas med i medvetandet på samma sätt som vid annat som är beroendeframkallande.

Du frågade om det allra viktigaste. Personligen tror jag att det allra viktigaste är att komma nära spelsituationen. För många människor är spelandet inte något problem, men för en del är det ett oerhört stort problem. Man behöver komma in i spelsituationen när det börjar hända, när man ser ett eskalerande spelande hos en individ. Till de individerna kan man mycket riktat sända vissa budskap om att begränsa sig, kanske till och med stänga av det helt eller tänka på hur man spelar.

Det är väldigt individualiserat beroende på problemets nivå. Spelbolag behöver jobba med att tillhandahålla spel och samtidigt tillhandahålla ansvarsåtgärder, preventioner och budskap om hur man ska komma vidare. Men det sker inte av sig självt hos kommersiella aktörer, eftersom det naturligtvis står i konflikt med det kommersiella intresset. Här behövs det reglering uppifrån och en kontroll av efterlevnaden.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Tack, Christina Örnebjär, för frågan! Det kommer nog även framöver att vara möjligt att stjäla identiteter. Men skillnaden är ändå himmelsvid jämfört med fysiskt anonymt spel, vill jag ändå hävda.

Det normala är att man identifierar sig med bank-id, och det är någonting som Lotteriinspektionen förordar i den kommande licensordningen.

Ja, det kommer att gå att hitta enskilda fall där identiteter stjäls, men det är något helt annat än vad vi har i dag.

Folkhälsomyndigheten, som ofta presenterar ganska dystra siffror, visar att just spelandet bland minderåriga faktiskt är någonting som sjunker. Det är väldigt glädjande. Det faktum att mycket av spelet har flyttat över till online är en bidragande orsak till det.

Om man under en falsk identitet tar sig in på ett onlinespelbolag monitoreras ju ens agerande där. Detta är sådant som får alla varningsklockor att ringa, eftersom det finns vissa förväntansmönster hos till exempel en medelålders person och dess spelande.

Roland Utbult (KD): Jag vill ställa min fråga till Lennart på Svenska Spel och Gustaf på BOS.

Lennart använde uttrycket att det är som vilda västern. Det uttrycket har också tidigare använts i debatter. Som jag uppfattade det är det en ganska absurd marknadsföring som utnyttjar svenska idrottshjältar vilkas gloria ofta faller på sned på grund av detta.

Vi har använt en hel del siffror i dag, och min fråga är: Hur stor del av ett års omsättning används till förebyggande åtgärder och andra insatser för att förhindra spelberoende och spelmissbruk?

Jag är kanske inte på decimalen helt rätt, men Hoffstedt skriver att Svenska Spels insatser mot spelmissbruk under en ettårsperiod motsvarar ungefär två veckors marknadsföring.

Lennart Käll, AB Svenska Spel: Det viktiga är väl de åtgärder som vi vidtar för att förhindra att man hamnar i missbruk och beroende. Vi marknadsför inte till exempel röda spel, det vill säga spel som enligt klassificeringen sannolikt kan komma att missbrukas. I och med det avstår vi från många intäkter som vi annars skulle kunna ta in.

Vi bedömer det som att det vi avstår i resultat och intäkter uppgår till ungefär 1,3 miljarder. Vi tillämpar parollen att ansvar är viktigare än vinst. Det är en vägvisare för oss när vi jobbar.

Sedan har vi en generell marknadsföring som uppgår till ungefär totalt 400 miljoner. Det är en bråkdel av de 3,6 miljarder som mediehusen tar in på bland annat linjär tv. Då räknar vi inte digital onlinespel. Den mätningen har vi inte tillgång till.

Jag vet inte om det var svar på frågan, men du får i alla fall en mängd siffror.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Med risk för att göra Roland Utbult besviken har inte heller jag konkreta siffror. Jag representerar 17 spelbolag, så det kan säkert variera lite där. Men spelansvarsarbetet är ju en integrerad del av allt arbete. Det är orsaken till att det är svårt att sätta siffror på det.

Grundläggande för kommersiella spelbolag som vill tjäna pengar – det gäller spel och också annan verksamhet – är att om man är ohållbar kommer man också att kommersiellt straffas mycket, mycket hårt.

Det finns inget motsatsförhållande, ingen konflikt mellan den kommersiella delen och spelansvar. Tvärtom förutsätter de varandra.

Agneta Gille (S): Jag har några frågor, men jag har fått svar på många av dem.

Till Anders Håkansson: Jag tycker att genusfrågan är intressant. Hur det än är tänker man sig att det är män och idrott som dominerar. Men när det gäller

spel handlar det om vissa kvinnor. Jag undrar om du kunde utveckla det lite grann, för det är intressant att se skillnaderna där.

Sedan vill jag ta upp detta med spelreklamen för att kanske få en bild från medierna. Vi som är idrottsintresserade, värnar om idrotten och föreningslivet och som ofta tittar på idrott slås av vilken fruktansvärt aggressiv marknadsföring som visas på tv-kanaler på just spelområdet.

Hur kommer de 3,8 miljarderna som Kjell pratade om att påverka också mediebranschen? Har man haft några synpunkter där? Det kan vara intressant att få den bilden.

Jag vill också ställa en fråga till Folkspel. Vi värnar ju väldigt mycket om civilsamhället och föreningslivet. Vilken är din största farhåga?

Jag vill avsluta med att säga att jag är glad och tacksam över att civilministern avsätter hela sammanträdestiden till att vara här och lyssna på oss plus att han har med sig sin statssekreterare som har ansvar för detta. Det ger oss ett hopp om att det här kommer att lösa sig under mandatperioden.

Anders Håkansson, Lunds universitet: Tack för att du frågar om genusaspekterna. De är viktiga därför att det ser ut på ett annat sätt än vad det traditionellt har gjort bland vårdsökande patienter. Kvinnor är kraftigt överrepresenterade när det gäller nätkasinon som problemspel. Det betyder att det inte bara handlar om – som du uttrycker det – traditionellt manligt dominerade idrotter, absolut inte.

Jag tycker att det är viktigt att ta upp detta, för det finns naturligtvis en farhåga om att problemspelande sprider sig till fler grupper där det tidigare inte har varit lika utbrett.

Det här med kön är viktigt i det här fallet. Även om det är fler män än kvinnor som är spelberoende har kvinnor, enligt vetenskaplig litteratur, ofta ett snabbare förlopp från speldebut till beroende. Kvinnor har ofta en mer dramatisk utveckling. De har betydligt oftare en psykiatrisk samsjuklighet. De mår helt enkelt sämre än vad män med spelberoende gör. Båda aspekterna behöver därför beaktas, och kvinnor lite extra utifrån det psykiska måendet. Den gruppen bör fångas tidigare.

Per Hultengård, Tidningsutgivarna: Det är klart att det här är jätteviktiga annonsintäkter för mediebranschen. De ska ställas i perspektiv till hela mediepolitiken.

För två år sedan tog vi fram en spelannonsrekommendation till våra medlemmar om hur en ansvarsfull spelannonsering ser ut.

Gustaf Hoffstedt nämnde detta med frivilligt främjandeförbud, det vill säga att inte publicera annonser från företag som i en framtid ställer sig utanför ett spellicenssystem. Jag kan bara bekräfta att där har vi en samsyn. Den bransch som jag företräder tänker att förutsatt att det införs ett licenssystem med vettiga villkor och en vettig anslutning från spelbolagen kommer vi – med reservation

för konkurrensrättsliga implikationer – att rekommendera våra medlemmar att inte publicera annonser från dem som ställer sig utanför systemet.

Hans Sahlin, Folkspel i Sverige AB: Jag fick en fråga från Agneta om Folkspel och de ideellas farhågor. Det är just det att de kombinationsspel som kan komma i samband med ny lagstiftning inte är lotterilika. Där kommer det att vara en svår gränsdragning. Det måste vara jättetydligt så att konsumenterna och den vanliga medborgaren inte uppfattar det som ett helt vanligt lotteri. Det skiljer sig kraftigt i vinstutbetalning i jämförelse med den ideella vertikalen.

Hur kommer reklamen och reklamutbudet att se ut efter en omreglering? Det är extremt mycket reklam i dag, och kommer det att bli ännu mer reklam? De ideella bolagen har ju tillnärmelsevis inte resurser för att marknadsföra sig på det sättet.

Återigen: När det gäller bingo online tycker vi, vad Gustaf än säger, att bingo ska anordnas på den ideella sidan, för det har den av hävd alltid gjort sedan länge.

Cecilia Magnusson (M): Herr ordförande! Tack för alla intressanta dragningar. Till ministern: En hederlig svensk kompromiss är väl det bästa vi kan vänta oss av detta. Jag är väldigt glad över att vi har kommit så långt som vi har, och vi måste alla se till att vi kommer ända fram i mål innan mandatperiodens slut. Tiden går fort.

Jag skulle vilja ha lite synpunkter från någon av er. För att vara bra måste en lagstiftning vara genomskinlig, transparent, men också robust. Politiken måste ha en armlängds avstånd till sitt regelverk. Jag vet ju att det har funnits synpunkter under remissbehandlingen. Men hur ser ni på hur väl man har lyckats så här långt?

Hans Skarplöth, ATG: Utredarens förslag kommer säkert att behöva skruvas över tid. Det som jag ser som det största problemet när det gäller långsiktigt hållbart är ju Lennart Käll när han ger sig ut på licensmarknaden med Svenska Spel. Är det verkligen långsiktigt hållbart att staten äger ett spelbolag, beviljar licens till ett spelbolag som man äger, utövar tillsyn över det spelbolag som man äger? Är det långsiktigt hållbart? Mitt svar är nej.

Vi – och jag tror att jag svarar för hela spelbranschen i övrigt – har samtidigt sagt att detta inte är något akut problem som behöver adresseras i vår. Men långsiktigt hållbart tycker inte jag att det är.

Lennart Käll, AB Svenska Spel: Det är egentligen en ägarfråga. Det är viktigt ändå att man har ett bolag som Svenska Spel som kan vara en normgivare och en garant för att detta landar någorlunda rätt. Vi bevisar redan i dag att det går att kombinera tillväxt med ett strikt starkt spelansvar. Den kombinationen är någonting som jag tror kommer att behövas under överskådlig tid.

Vi har en marknad i dag där tillstånd ges av regeringen. I framtiden är det spelmyndigheten – om jag får rätta Hans här – som kommer att ha hand om både tillstånd och tillsyn, vilket gör att det ändå blir en armlängds avstånd från politiken.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Tack för frågan! När det gäller behovet av en tudelning av Svenska Spel som kollegorna tog upp här är det absolut. För att det inte ska bli konkurrensrättsliga konflikter när man ska operera i licenssystemet måste det vara en tudelning. Det kan inte vara så att Svenska Spel lyder under ett holdingbolag eller liknande. Det skulle vara en mardrömsstart för den kommande licensordningen.

Ett enkelt sätt att hantera detta på är naturligtvis att avyttra licensdelen, alltså den konkurrensutsatta delen. Men jag förstår att det är en fråga där politiken inte är överens. Men jag hoppas att man åtminstone över de politiska gränserna lyckas med en total tudelning och absolut inget holdingbolag.

För övrigt avslutningsvis: När det gäller de konkurrensrättsliga frågorna kan jag konstatera att även Hasse Skarplöth har en del konkurrensrättsliga utmaningar. Det är ju ett bolag som har haft 40 år på sig att bygga upp ett monopol med en spelpool som ingen annan aktör har haft möjlighet att göra. Även där har vi alla – politiken och speloperatörerna – en del konkurrensrättsliga utmaningar framöver.

Aron Emilsson (SD): Tack för de presentationer som har hållits! Min fråga riktar sig till civilminister Shekarabi.

Det framkom tidigt under hösten att vissa politiska partier hade fått tillåtelse att sälja lotter på kredit och att personer hade blivit högt skuldsatta på grund av detta.

Ur folkhälsoaspekt är det väldigt allvarligt. Det drabbar inte bara personen i fråga, det drabbar också nära och kära. Det är i sig generellt förbjudet i Sverige att bedriva lotteriverksamhet på kredit. Men undantag kan göras av vissa särskilda skäl. Förbudet finns av goda skäl, det är känt.

Men anser ministern att det är acceptabelt att undantag av den här karaktären görs? Är man från regeringen beredd att sträva efter en annan form av reglering i den här frågan som har många beröringspunkter till det som vi har hört här i dag kring folkhälsoaspekter och annat?

Civilminister Ardalan Shekarabi (S): Tack, Aron Emilsson, för frågan! En av de viktigaste utgångspunkterna i regeringens arbete och i uppdraget till utredningen har varit att förstärka konsumentskyddet. Det aktualiserar flera olika delar av lagstiftningen och tillämpningen av den. Vi har redan berört delar av den konsumenträttsliga problematik som finns inom detta område.

När det gäller detaljerna om konsumentskyddet i den kommande lagstiftningen kommer vi att återkomma till det i samband med att regeringen inom

kort redovisar lagrådsremissen. Vår ambition är att så fort som möjligt besluta om lagrådsremissen. Då kommer vi också att detaljerat redovisa hur vi ser på utredningens förslag, inte minst från ett konsumentskyddsperspektiv, och hur vi har beaktat och hanterat de remissynpunkter som har inkommit.

Jag måste säga att det har varit en mycket givande remissprocess inför den här lagstiftningen. Jag har fått många kloka synpunkter som naturligtvis har beaktats i vår process inför framtagandet av lagrådsremissen.

Agneta Börjesson (MP): Herr ordförande inledde ju med att tala om det svenska spelundret, och det är inte bara de bolag som befinner sig på Malta. I stor utsträckning rör det sig också om väldigt många sociala spel som mer och mer börjar likna ren gambling när det gäller både spelberoende och indirekt spel om pengar.

Jag har en fråga till ministern. Kommer det bli något nästa steg framöver, kanske med någon form av initiativ mellan dig och kulturministern om att man ska titta på även den typen av spel?

Civilminister Ardalan Shekarabi (S): Fokus just nu i processen är att se till att vi får igenom den här lagstiftningen och därmed återta kontrollen över spelmarknaden, den kontroll som svenska staten förlorade för många år sedan. Det är värt att säga att den här reformen borde ha genomförts för länge sedan.

Nu måste vårt primära fokus vara på att få igenom den här förändringen och få på plats en lagstiftning som tillåter aktörer att få svensk licens och där vi säkerställer att alla aktörer som bedriver spelverksamhet gentemot svenska konsumenter följer svensk lagstiftning och betalar skatt i vårt land.

Nästa steg kommer naturligtvis att handla om hur vi ska förhålla oss till näringen. Då kommer näringspolitiska aspekter in. Det är självklart intressanta frågor som handlar om jobb i Sverige. Det handlar också om möjligheter att förstärka tillväxten. Dessa frågor kommer naturligtvis att aktualiseras.

Vi kan inte ha en sådan process förrän vi har säkerställt att svensk lag gäller här, och vi är inte där än. Först måste lagrådsremiss, proposition och riksdagsbehandling genomföras.

Per Lodenius (C): Jag tror att det var Anders Årbrandt från Novamedia som sa att civilsamhället blir vinnare på en omreglerad marknad. Sedan pratade han och Hans Sahlin om att det behövdes bland annat en portalparagraf om civilsamhällets finansiering och tydliga föreskrifter i spelregleringen.

Jag skulle vilja utveckla detta lite grann. Ser ni flera delar som skulle kunna göra civilsamhället till vinnare på en omreglerad marknad? Vad ser ni kan behövas för en framtidssäkring av civilsamhällets roll på spelmarknaden?

Anders Årbrandt, Novamedia Sverige AB: Vi pratade tidigare om frågan: Finns det mer som kan göras för civilsamhället? Jag tror att det finns väldigt

mycket mer att göra. Vi vet att lottointäkterna är 20 procent av de ideella intäkterna. Jag tror att det finns många andra intäktskällor framöver. Det handlar inte bara om att bygga utifrån lotteriverksamhet. Då kanske det kan trar lite.

Jag tror på ett fortsatt arbete med de ideella organisationerna. Vi har sett att insamlingen ökar löpande år efter år, och det är vi väldigt tacksamma för utifrån det perspektivet.

Anders Larsson, Svenska Ishockeyförbundet: Tack, för den frågan! Idrottsrörelsen utgör bland annat en stor del av civilsamhället. Det finns många delar kopplade till civilsamhället att belysa. Många av delarna har lyfts upp här.

Jag själv representerar en väldigt stor idrott. Sedan många år har vi haft stora intäkter som kan finansiera en breddning av vår verksamhet tack vare samarbetet med Svenska Spel. Grunden är att en stor del av spelobjekten är ishockeymatcher. Det är en otroligt viktig del att ta med sig in i framtiden vid omreglering av marknaden. Hur kommer vi som är spelobjekt att på ett annat sätt kunna vara en del av spelmarknaden och finansieringen därifrån?

Per Leander, Friends: Jag är tacksam för frågan som är jätte viktig för vår bransch och alla aktörer. Jag är också tacksam över att jag upplever att politiken hela tiden är mån om att värna civilsamhället. Det är väldigt positivt.

Men som bekant ligger ju problemen i detaljerna och i utförandet. En del av frågorna har varit uppe i dag när det gäller vad vi är oroliga för. Onlinebingo är en del. Det är viktigt att man plockar över också den i så att säga vår korg.

Hela paketeringen av kombispiel har också varit uppe tidigare. Båda dessa frågor är jätte viktiga för att vi ska kunna fortsätta att ha samma typ av finansiering som vi har i dag.

Jag är hoppfull, men man måste nog vrida till lagförslaget lite utöver det som utredningen har landat i, och det gäller framförallt dessa två frågor.

Roland Utbult (KD): Herr ordförande! Jag har en fråga om kanaliseringen. När Hallstedt presenterade utredningen nämnde han något om 90 procent kanalisering. Vi har ju nolltolerans i trafiken, varför har man då inte 100 procent som mål när det gäller kanalisering? Vad är det för 10 procent som inte ingår i spellicensgenomförandet? Kanske civilministern eller någon annan som känner sig träffad kan svara på det.

Civilminister Ardalan Shekarabi (S): Eftersom målet är att den svenska staten ska återta kontrollen över spelmarknaden och säkerställa att svensk lagstiftning följs av alla aktörer som bedriver verksamhet gentemot konsumenterna är ju kanaliseringen en väldigt viktig fråga. Det handlar om att se till att så många aktörer som möjligt ansöker om licens och etablerar sig i enlighet med svensk rätt på den svenska spelmarknaden. Det har också varit vägledande för

Håkan Hallstedt i utredningsarbetet. Där anser jag att han har funnit rätt balanspunkt mellan de olika intressen som finns på det här området.

Det som är viktigt här är att när vi väl har ett licenssystem på plats måste vi hålla utanför de aktörer som saknar licens. Utredningen innehåller också förslag som handlar om det straffrättsliga skyddet mot aktörer som bedriver verksamhet utan svenskt tillstånd.

Det finns också andra tekniska förslag som handlar om hur man ska se till att de aktörer som saknar tillstånd att bedriva verksamhet hålls utanför den här marknaden. Det är ju där som vi har möjligheten att återta kontrollen och se till att leva upp till de förväntningar som svenska medborgare har på sin stat.

Lennart Käll, AB Svenska Spel: Om man lägger ihop BOS och den reglerande branschföreningen Sper blir det närmare 95 procent, och då har vi kommit en bra bit på väg. Det är extremt viktigt. Gustaf Hoffstedt säger att det inte finns något som talar emot detta. Vi kommer att nå närmare 95 procent.

Den andra delen gäller vikten av att skydda regleringen så att de resterande försvinner från Sverige. Det kan man bara uppnå genom att ge mandat och power till spelmyndigheten att vidta kraftfulla åtgärder.

I dag finns det två domar i Högsta förvaltningsrätten om att skydda främjandeförbudet. Det är uddlöst, för det händer inget trots att man har prejudikat. Här finns det mycket som vi kan göra och börja med redan nu. Vi behöver inte vänta till den 1 januari 2019.

Gustaf Hoffstedt, Branschföreningen för Onlinespel: Tack för utmärkt fråga från Roland Utbult! 100 procent kanalisering är orimligt. Då skulle Sverige förmodligen behöva bli en polisstat med de kontroller som i så fall krävs. Som jag sa tidigare tycker jag att 90 procent är en för låg ambition. Vi hade kunnat skruva upp det mer. Problemet är ju att de 10 procenten kommer att vara de verkliga spelmissbrukarna som kommer att få problem.

Ett sätt att maximera kanaliseringen är något av det jag sa tidigare: Låt inte skatten sticka i väg! Tillåt så många spelprodukter som möjligt inom licenssystemet! Skicka inte ut dem till monopol eller till oreglerade bolag utanför systemet! Förbjud inte spelobjekt såsom livebetting, första hörnan och liknande! Då blir det en god kanalisering.

Ordföranden: Därmed är frågerundan avslutad. Jag lämnar nu ordet till utskottets vice ordförande Gunilla Carlsson.

Gunilla Carlsson (S), vice ordförande: Jag tackar civilministern och alla er andra som har stått i talarstolen här i dag, liksom alla er som har valt att vara här tillsammans med kulturutskottet under utfrågningen.

Jag har suttit ganska länge i riksdagen, och denna fråga har diskuterats under en lång period. Jag tror att det faktiskt till viss del har gagnat frågan att den

har fått ta lite tid. Sedan kan man väl säga att vi i kulturutskottet hade förslag på tillkännagivanden redan under den förra mandatperioden och kanske tycker att vi skulle ha kommit lite längre ändå. Men nu står vi här i dag, och precis som civilministern säger känns det som att vi äntligen är på gång – eller inte bara på gång utan äntligen i mål.

Från kulturutskottets sida ser vi fram emot att inom en snar framtid faktiskt få en proposition på vårt bord så att vi aktivt kan börja arbeta med att lägga fram ett förslag som förhoppningsvis – det är vår ambition – får en majoritet av ledamöterna i Sveriges riksdag att ta ett beslut om en ny framtida spelpolitik, där licensfrågan är en del.

Vi har ju haft en referensgrupp till Spelutredningen, och även i diskussionerna efteråt uppfattar jag att det finns en bred majoritet från politisk sida. Vi är överens om att vi måste göra en förändring och gå mot ett spellicensförfarande i stället. Det har dock även varit viktigt från vår sida att lyfta fram att vi måste få ordning och reda i spelpolitiken.

Vi måste se till att värna de människor som av olika anledningar hamnar i missbruk och ta hand om dem på ett bra sätt. Framför allt måste vi se till att alla som är på marknaden tar ett spelansvar och ser till att människor i så liten utsträckning som möjligt hamnar i missbrukssituationer över huvud taget.

Från politiskt håll har vi också varit tydliga med att vi måste se till att föreningslivet och den ideella sektorn även framöver kan bedriva den spelverksamhet som finns i dag. Den ideella sektorn och civilsamhället är nämligen en jätte viktig grund i hela det svenska samhället, och att de ska få bra förutsättningar att fortsätta med sin verksamhet är vi alla överens om.

Tack för alla de kloka inspel ni har levererat i dag! Ni har också varit väldigt aktiva i hela processen. Jag tror att jag talar för alla kulturutskottets ledamöter när jag säger att vi på olika sätt har träffat er i olika sammanhang. Det har varit diskussioner i Almedalen, kafémöten här i riksdagen och möten på alla möjliga olika håll. Det tycker jag är jättebra.

Det som också känns väldigt skönt är att det efter att utredningen levererades var väldigt många som sa att den är bra. Det kanske finns någon liten del man skulle vilja skruva i utifrån vilka man representerar, men i det stora hela gjorde Håkan Hallstedt ett fantastiskt jobb. Det var nämligen ingen lätt uppgift. Jag tror att vi är ganska många i den här salen som inte var avundsjuka på honom när han fick uppdraget, men han levererade en väldigt bra produkt – som nu ligger till grund för den proposition vi förhoppningsvis ganska snart ska få på vårt bord.

Med det tackar jag så mycket för den här förmiddagen! Som någon inledde med att säga: Vi måste fokusera på spelglädjen. Det blir väldigt mycket att man tittar på de saker som inte fungerar, och det är det vi måste ta ansvar för – att se till att det är spelglädjen som är i fokus. De andra frågorna måste vi hantera. Sedan säger jag som Hasse Skarplöth: Nu är det full fart framåt!

(Applåder)

2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015
2015/16:RFR3	FÖRSVARsutskottet Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016

2015/16:RFR16	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation
2015/16RFR17	KULTURKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film
2015/16RFR18	UTBILDNINGSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen
2015/16RFR19	UTBILDNINGSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige
2015/16RFR20	FINANSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015
2015/16RFR21	FINANSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016
2015/16RFR22	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs öppna utfrågning om lärarbrist
2015/16RFR23	SOCIALKOTTET Socialkommitténs seminarium om cancervården – utmaningar och möjligheter
2015/16RFR24	UTBILDNINGSKOTTET Utbildningskommitténs öppna utfrågning om brist på utbildade inom naturvetenskap och teknik
2015/16RFR25	NÄRINGSKOTTET Näringskommitténs offentliga utfrågning om piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden
2015/16RFR26	TRAFIKKOTTET Offentlig utfrågning om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur
2015/16RFR27	CIVILKOTTET Civilkommitténs offentliga utfrågning om familjerätten är i takt med tiden

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen	
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016	
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSPOLITIKUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och förskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar	
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016	
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg	
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket	
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning	
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier	
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012	
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid	
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017	
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården	
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service	
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden	

2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörskapsklimat
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering

2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel